GENERALINIO ADVOKATO YVES BOT IŠVADA,

pateikta 2008 m. gegužės 6 d. [1]

1. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *College van Beroep voor het bedrijfsleven* (Nyderlandai) prašo Teisingumo Teismo išaiškinti įvairias Bendrijos teisės nuostatas, susiejančias gyvų galvijų eksporto grąžinamųjų išmokų suteikimą su Bendrijos teisės aktų dėl vežamų gyvūnų apsaugos laikymusi.

2. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant bylą tarp *Heemskerk BV* ir *Firma Schaap* [2] bei *Productschap Vee en Vlees* [3] dėl pastarosios priimtų sprendimų pareikalauti grąžinti, jos manymu, nepagrįstai šioms dviem įmonėms pervestą eksporto grąžinamąją išmoką.

3. Du iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo Teisingumo Teismui pateiktų klausimų yra ypač svarbūs, nagrinėjant problemas, kylančias nacionaliniam teismui *ex officio* taikant Bendrijos teisę.

4. Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės prašo nuspręsti, ar Bendrijos teisė numato nacionaliniam teismui pareigą nagrinėjant tokią, kokia yra pagrindinė, bylą, kuri susijusi ne vien su vežamų gyvūnų apsauga, bet ir su Europos bendrijos finansinių interesų apsauga, *ex officio* atlikti nacionalinio administracinio teisės akto teisėtumo kontrolę remiantis Bendrijos teise grindžiamais pagrindais, net jei dėl tokios kontrolės ieškovė pagrindinėje byloje atsidurtų nepalankesnėje padėtyje, palyginti su ta, kurioje ji būtų buvusi, jeigu nebūtų pareiškusi ieškinio.

5. Šioje išvadoje pateiksiu argumentus, dėl kurių manau, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis nacionalinis teismas, kaip Bendrijos teismas pagal bendrąją teisę, privalo *ex officio* taikyti Bendrijos teisę.

1 — Originalo kalba: prancūzų.
2 — Toliau – ieškovės pagrindinėje byloje.
3 — Toliau – *Productschap*.

I — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisė*

1. Reglamentas (EB) Nr. 1254/1999

6. 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1254/1999 dėl bendro galvijienos rinkos organizavimo [4] panaikino ir pakeitė 1968 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 805/68 dėl bendro galvijienos rinkos organizavimo [5].

7. Pagal Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrąją pastraipą grąžinamoji išmoka už gyvų gyvūnų eksportą išmokama tik tuo atveju, jei laikomasi Bendrijos teisės aktų dėl gyvūnų gerovės ir ypač dėl vežamų gyvūnų apsaugos nuostatų.

2. Reglamentas Nr. 615/98

8. 1998 m. kovo 18 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 615/98, nustatančio išsamias reikalavimų skiriant eksporto grąžinamąsias išmokas taisykles, susijusias su gyvų galvijų gerove juos transportuojant [6], 1 straipsnyje nustatyta, kad, taikant Reglamento Nr. 805/68 13 straipsnio 9 dalies antrąją pastraipą, pakeistą Reglamento Nr. 1254 33 straipsnio 9 dalies antrąja pastraipa, eksporto grąžinamosios išmokos už gyvus galvijus skiriamos, jeigu transportuojant galvijus į pirmojo iškrovimo galutinės paskirties trečiojoje šalyje vietą laikomasi 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyvos 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant, keičiančios Direktyvas 90/425/EEB ir 91/496/EEB [7], iš dalies pakeistos 1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EB [8], ir Reglamento Nr. 615/98 nuostatų.

4 — OL L 160, p. 21; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 25 t., p. 339.

5 — OL L 148, p. 24. Reglamentas, iš dalies pakeistas 1997 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2634/97 (OL L 356, p. 13, toliau – Reglamentas Nr. 805/68). Pagal Reglamento Nr. 1254/1999 49 straipsnio 2 dalį nuorodos į Reglamentą Nr. 805/68 turi būti laikomos nuorodomis į pirmąjį reglamentą ir skaitomos pagal jo V priede pateiktą koreliacijos lentelę.

6 — OL L 82, p. 19. Šis reglamentas buvo panaikintas ir pakeistas 2003 m. balandžio 9 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 639/2003, nustatančiu išsamias taisykles, laikantis Tarybos reglamento Nr. 1254/1999 dėl reikalavimų skiriant eksporto grąžinamąsias išmokas, susijusias su gyvų galvijų gerove juos transportuojant (OL L 93, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 3 t., p. 414). Reglamento Nr. 639/2003 9 straipsnio pirmojoje pastraipoje nurodoma, kad Reglamentas Nr. 615/98 toliau taikomas iki pirmojo reglamento taikymo priimtoms eksporto deklaracijoms.

7 — OL L 340, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 12 t., p. 133.

8 — OL L 148, p. 52; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 17 t., p. 466, toliau – Direktyva 91/628.

9. Siekiant užtikrinti šios sąlygos, reglamentuojančios gyvulių eksporto grąžinamąsias išmokas, laikymąsi Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad kiekvieną kartą iš Bendrijos muitų teritorijos išvežant gyvūnus tai turi būti patikrinta ir patvirtinta oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo.

10. Šioje 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog išvežimo punkte oficialiai paskirtas veterinarijos gydytojas patikrina ir patvirtina, kad galvijai gali būti vežami Direktyvos 91/628/EEB nuostatų prasme ir kad transporto priemonė, kuria galvijai išvežami iš Bendrijos muitų teritorijos, atitinka šios direktyvos reikalavimus ir buvo imtasi reikalingų vežamų galvijų priežiūros priemonių pagal minėtos direktyvos nuostatas.

11. Remiantis Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 3 dalimi, jeigu oficialiai paskirtas veterinarijos gydytojas išvežimo punkte mano, kad šio 2 straipsnio 2 dalies reikalavimų buvo tinkamai laikytasi, jis tai paliudija įrašydamas, kad „Reglamento (EB) Nr. 615/98 nurodytas patikrinimas atitinka reikalavimus“ ir uždėdamas antspaudą bei pasirašydamas dokumentą, liudijantį apie išvažiavimą iš Bendrijos muitų teritorijos kontrolinio egzemplioriaus T5 J skirsnyje ar kitoje tinkamiausioje nacionalinio dokumento vietoje.

12. Pagal šio reglamento 5 straipsnio 2 dalį prašymas skirti eksporto grąžinamąsias išmokas turi būti pateiktas kartu su įrodymais, kad buvo laikytasi šio reglamento 1 straipsnio nuostatų. Tokiu įrodymu laikomas gyvūnų išvežimą iš Bendrijos muitų teritorijos patvirtinantis dokumentas, kuriame yra oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo išvežimo punkte liudijimas ir prireikus patikrinimo ataskaita, kurioje yra galutinės paskirties trečiosios valstybės patikrinimo institucijos atvežus gyvūnus padarytos išvados.

13. Be to, minėto reglamento 5 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad eksporto grąžinamoji išmoka nėra mokama už vežant kritusius galvijus ar už galvijus, dėl kurių kompetentinga valdžios institucija, atsižvelgdama į minėto 5 straipsnio 2 dalyje nurodytus dokumentus, šio reglamento 4 straipsnyje numatytas patikrinimo ataskaitas ir (arba) kitus jos

turimus įrodymus apie to paties reglamento 1 straipsnio nuostatų laikymąsi, mano, jog nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628 dėl gyvūnų gerovės juos vežant nuostatų.

14. Taip pat reikia pažymėti, kad, kaip nurodyta šio reglamento šeštoje konstatuojamojoje dalyje, jame yra tiesiogiai įtvirtinta nuostata, skirta užtikrinti dėl gyvūnų gerovei taikomų reikalavimų nesilaikymo nepagrįstai išmokėtų eksporto grąžinamųjų išmokų išieškojimą.

15. Minėto reglamento 5 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jeigu išmokėjus grąžinamąją išmoką nustatoma, kad nebuvo laikytasi Bendrijos teisės aktų dėl vežamų gyvūnų apsaugos, atitinkama išmokos suma laikoma išmokėta nepagrįstai ir yra išieškoma pagal 1987 m. lapkričio 27 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 3665/87, nustatančio bendrąsias išsamias eksporto grąžinamųjų išmokų sistemos taikymo žemės ūkio produktams taisykles [9], 11 straipsnio 3–6 dalių nuostatas, kurios buvo pakeistos tuo pačiu tikslu priimto 1999 m. balandžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 800/1999 [10] 52 straipsniu.

9 — OL L 351, p. 1.

10 — OL L 102, p. 11; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 25 t., p. 129.

3. Direktyva 91/628

16. Pagal Direktyvos 91/628 3 straipsnio 1 dalies aa punkto pirmąją įtrauką valstybės narės užtikrina, kad gyvūnams skirtas plotas (pakrovimo tankumas) bent jau atitinka normas, išdėstytas šios direktyvos priedo VI skyriuje ir taikomas tame skyriuje nurodytiems gyvūnams bei transporto priemonėms.

17. Minėto priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktis reguliuoja galvijams taikomą pakrovimo tankumą. Jame nurodytas kiekvienai transporto rūšiai taikomas vienam gyvūnui skirtas plotas kvadratiniais metrais, atsižvelgiant į gyvūno svorį.

18. Be to, vadovaujantis Direktyvos 91/628 5 straipsnio A dalies 1 punkto a papunkčio ii įtrauka, valstybės narės užtikrina, kad bet kuris vežėjas turėtų leidimą vežti stuburinius gyvūnus Bendrijoje, suteiktą kompetentingos įsisteigimo valstybės narės institucijos arba, jeigu dalyvauja trečiojoje šalyje įsteigta įmonė, kompetentingos bet kurios Europos Sąjungos valstybės narės institucijos, esant raštiškam asmens, atsakingo už transporto įmonę, įsipareigojimui laikytis galiojančių Bendrijos veterinarijos teisės aktų reikalavimų.

19. Be to, tos pačios direktyvos 5 straipsnio A dalies 1 punkto c papunktyje valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad visi vežėjai gyvūnams vežti naudotų transporto priemones, kurios užtikrina, kad laikomasi Bendrijos reikalavimų dėl vežamų gyvūnų saugos.

B — *Nacionalinė teisė*

20. Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos (*Algemene Wet Bestuutsrecht*) 8:69 straipsnis išdėstytas taip:

„1. Teismas, kuriame vyksta procesas, priima sprendimą remdamasis ieškiniu, pateiktais dokumentais, išankstiniu tyrimu ir bylos nagrinėjimo per teismo posėdį rezultatais.

2. Teismas papildo teisinius pagrindus *ex officio*.

3. Teismas gali *ex officio* papildyti faktines bylos aplinkybes.“

21. Ši nuostata taikoma *College van Beroep voor het bedrijfsleven* vykstantiems procesams pagal Įstatymo dėl administracinių skundų teikimo ekonominiais klausimais (*Wet bestuursrechtspraak rechtspraak bedrijfsorganisatie*) 19 straipsnio 1 dalį.

II — Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

22. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2000 m. sausio 25 d. kiekviena iš ieškovių pagrindinėje byloje deklaravo 300 veršingų telyčių eksportą į Maroką ir už šią operaciją pateikė paraiškas eksporto grąžinamosioms išmokoms gauti pagal Reglamentą Nr. 800/1999.

23. 600 veršingų telyčių kartu su kitai įmonei priklausančių 40 veršingų telyčių tą pačią dieną Moerdijk (Nyderlandai) buvo pakrautos į Airijos laivą „M/S Irish Rose“ (toliau – laivas), siekiant jas transportuoti į Kasablanką (Marokas).

24. Oficialiai paskirtas veterinarijos gydytojas, atlikęs laivo patikrinimą išvykimo punkte, kontroliniame egzemplioriuje T5

patvirtino, kad buvo įvykdyti Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnyje nustatyti reikalavimai.

25. Minėtas laivas plaukioja su Airijos vėliava ir turi kompetentingos Airijos Respublikos valdžios institucijos išduotą leidimą 986 m^2 plotui.

26. Per patikrinimą, atliktą pagal 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 4045/89 dėl valstybių narių atliekamo sandorių, sudarančių Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Garantijų skyriaus finansavimo sistemos dalį, patikrinimo ir panaikinantį Direktyvą 77/435/EEB [11], ieškovių pagrindinėje byloje administracijos turimose bylose buvo rastas dokumentas, iš kurio matyti, kad gyvų gyvūnų vežimo laivu pajėgumai buvo viršyti 111 galvijų.

27. Bendrosios patikrinimų tarnybos (AID) atliktas išsamesnis tyrimas parodė, kad oficialiai paskirtas veterinarijos gydytojas nepatikrino, ar buvo laikytasi Direktyvos 91/628 priedo VI skyriuje numatytos pakrovimo tankumo normos. Be to, remdamasi galvijus kelionėje į Maroką lydėjusio asmens paaiškinimais, Bendrųjų patikrinimų tarnyba padarė išvadą, jog nebuvo laikytasi Direktyvoje 91/628 nustatytų galvijų gerovės juos vežant reikalavimų ir kad laivas akivaizdžiai buvo perkrautas.

28. 2004 m. kovo 26 d. Sprendimais *Productschap* panaikino ieškovėms pagrindinėje byloje skirtas grąžinamąsias išmokas ir pareikalavo grąžinti jau išmokėtas sumas, padidintas 10 %. Be to, jis nurodė sumokėti įstatymo nustatytas palūkanas.

29. 2004 m. balandžio 13 d. laiškais abi ieškovės apskundė šiuos sprendimus.

30. 2004 m. gegužės 6 d. išklausęs ieškoves pagrindinėje byloje, *Productschap* 2005 m. rugpjūčio 2 ir 25 d. priėmė sprendimus, dėl kurių buvo pareikštas ieškinys pagrindinėje byloje.

31. Šiais sprendimais *Productschap* patvirtino savo nuomonę, jog eksporto grąžinamosios išmokos turi būti panaikintos ir grąžintos, tačiau sumažino išieškotinų sumų dydį. Manydamas, jog tik galvijai, viršijantys 986 m^2 plote leidžiamą transportuoti skaičių, buvo vežti pažeidžiant Direktyvoje 91/628

11 — OL L 388, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 9 t., p. 208. Reglamentas, iš dalies pakeistas 2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2154/2002 (OL L 328, p. 4; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 37 t., p. 443; toliau – Reglamentas Nr. 4045/89).

nustatytas normas, įskaitant ir pakrovimo tankumą reglamentuojančias normas, *Productschap* nusprendė, kad gražinamoji išmoka dėl su gyvūnų gerovės reikalavimų neatitinkančiu pakrovimu susijusios dalies turi būti panaikinta ir grąžinta.

32. Taigi pirmiausia jis konstatavo, kad, remiantis Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunkčiu, kiekvienam gyvūnui turėjo būti skirtas mažiausiai 1,70775 m^2 plotas. Apskaičiuodamas, kiek galvijų buvo vežta pažeidžiant šią pakrovimo normą, *Productschap* padalijo patvirtintą laivo plotą, t. y. 986 m^2, iš vienam gyvūnui skirto ploto. Taip jis nustatė, kad šiuo laivu daugiausia galėjo būti vežama 577,36 galvijo ir todėl juo buvo vežta 62 galvijais per daug.

33. Vėliau, atsižvelgdamas į viršijant leistiną kiekį vežtų galvijų skaičių ir *au prorata* ieškovių pagrindinėje byloje dalį visame vežime, *Productschap* apskaičiavo išieškotiną grąžinamosios išmokos dalį. Taip apskaičiavus, kiekvienai iš jų buvo nurodyta grąžinti išmokas už 29 galvijus. Be to, pritaikius Reglamento Nr. 612/98 5 straipsnio 7 dalį kartu su to paties reglamento 5 straipsnio 4 dalimi, grąžintina suma buvo padidinta tokia pačia suma.

34. Ieškovės pagrindinėje byloje dėl minėtų sprendimų pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme. Savo ieškiniui pagrįsti jos nurodė keletą pagrindų. Iš esmės jos, pirma, remiasi oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo išduoto sertifikato įrodomąja galia ir, antra, teigia, kad Airijos teisės aktuose nustatyta sąlyga, pagal kurią laivas galėjo vežti galvijus tik 986 m^2 plote, netaikoma vežimui iš Nyderlandų į Maroką.

35. Suabejojęs, kaip reikia aiškinti Bendrijos teisę, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. a) Ar administracinė institucija, nukrypdama nuo oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo patvirtinimo, numatyto Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 2 dalyje, turi teisę nuspręsti, kad galvijų vežimas, su kuriuo susijęs toks patvirtinimas, neatitinka Direktyvos (91/628) reikalavimų?

b) Jeigu į pirmojo klausimo a punktą būtų atsakyta teigiamai:

Ar administracinei institucijai vykdant šią iš Bendrijos teisės išplaukiančią kompetenciją taikomi specialūs apribojimai ir, jeigu taip, kokie?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

Ar valstybės narės administracinė institucija, spręsdama, ar egzistuoja teisė gauti grąžinamąją išmoką, pavyzdžiui, Reglamento Nr. 800/1999 numatytais atvejais, į klausimą, ar vežant gyvus galvijus laikytasi Bendrijos teisės aktų dėl gyvūnų gerovės, turi atsakyti remdamasi atitinkamoje valstybėje narėje galiojančiais reikalavimais, ar laivo, kuriuo pervežami gyvi galvijai, vėliavos valstybės, kuri yra išdavusi leidimą šiam laivui, reikalavimais?

3. Ar Bendrijos teisė įpareigoja *ex officio* išnagrinėti pagrindus, nurodytus remiantis Reglamentu Nr. 1254/1999 ir Reglamentu Nr. 800/1999, t. y. pagrindus, kurie peržengia nacionaliniam teismui pateikto spręsti ginčo ribas?

4. Ar Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalyje esanti sąvoka „laikomasi Bendrijos teisės aktų dėl gyvūnų gerovės“ turi būti suprantama taip, kad nustačius, jog pervežant gyvus gyvūnus laivas buvo pakrautas taip, kad buvo viršytas remiantis gyvūnų gerovės reikalavimais leidžiamas šio laivo pakrovimas, Bendrijos nuostatų nesilaikyta tik to gyvūnų skaičiaus atžvilgiu, kuriuo viršijamas leistinas pakrovimas, ar vis dėlto reikia manyti, kad šių nuostatų nesilaikyta visų vežamų gyvų gyvūnų atžvilgiu?

5. Ar, siekiant veiksmingai taikyti Bendrijos teisę, tai reiškia, kad, atliekant patikrinimą *ex officio* pagal Bendrijos teisės nuostatas, neturi būti atsižvelgta į Nyderlandų administracinio proceso teisėje įtvirtintą principą, pagal kurį ieškinį pareiškęs asmuo negali atsidurti nepalankesnėje padėtyje, palyginti su ta, kurioje būtų buvęs, jeigu jo nebūtų pareiškęs?“

III — Vertinimas

36. Pirmiausia reikia pažymėti, kad, mano manymu, šiame procese dėl prejudicinio sprendimo yra reikšmingos dvi teisės nuostatų grupės.

37. Pirma, Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa ir Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis, pagal kuriuos eksporto grąžinamosios išmokos už gyvus galvijus skiriamos, jeigu laikomasi Bendrijos teisės aktų gyvūnų gerovės srityje ir ypač dėl vežamų gyvūnų apsaugos. Šios nuostatos įtvirtina gyvų gyvūnų eksporto grąžinamųjų išmokų skyrimo sąlygą [12].

38. Antra, Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 7 dalis taip pat yra svarbi šiame procese. Iš tiesų, kaip tai atsispindi šio reglamento šeštoje konstatuojamojoje dalyje, ši nuostata skirta užtikrinti, kad bus išieškotos eksporto grąžinamosios išmokos, pripažintos nepagrįstai išmokėtomis, nes nesilaikyta gyvūnų gerovei taikomų reikalavimų. Taigi ji suteikia teisinį pagrindą kompetentingų nacionalinių valdžios institucijų priimtiems sprendimams, kuriais iš gavėjų reikalaujama grąžinti nepagrįstai gautas eksporto grąžinamąsias išmokas, kai jas išmokėjus nustatoma, kad nebuvo laikytasi Bendrijos teisės aktų dėl vežamų gyvūnų apsaugos.

12 — Šiuo klausimu žr. 2008 m. sausio 17 d. Sprendimus *Viamex Agrar Handel ir ZVK* (C-37/06 ir C-58/06, Rink. p. I-69, 37 punktas) ir 2008 m. kovo 13 d. Sprendimą *Viamex Agrar Handel* (C-96/06, Rink. p. I-1413, 46 punktas).

39. Sprendimus, dėl kurių buvo pareikštas ieškinys pagrindinėje byloje *Productschap* priėmė remdamasis būtent Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 7 dalimi ir atsižvelgdamas į Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrojoje pastraipoje ir Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnyje įtvirtintą suteikimo sąlygą. Taigi manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai iš esmės užduoti siekiant, kad būtų išaiškintos šios nuostatos. Vadovaudamasis Teisingumo Teismo šių nuostatų aiškinimu, nacionalinis teismas galės nuspręsti, ar ginčijami sprendimai atitinka Bendrijos teisę.

A — *Dėl pirmojo klausimo*

40. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju klausimu iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad eksporto gražinamųjų išmokų srityje kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turi teisę nuspręsti, jog galvijų vežimas neatitinka Direktyvos 91/628 reikalavimų, nors pagal Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 2 dalį oficialiai paskirtas veteri-

narijos gydytojas anksčiau yra patvirtinęs, kad šis vežimas atitinka Direktyvos 91/628 nuostatas. Jei atsakymas būtų teigiamas, šis teismas taip pat prašo Teisingumo Teismo nurodyti tokios kompetencijos ribas.

41. Pritariu Nyderlandų ir Graikijos vyriausybėms bei Europos Bendrijų Komisijai, kad į pirmą minėto klausimo dalį reikia atsakyti teigiamai dėl toliau nurodytų priežasčių.

42. Pirmiausia reikia priminti, kad, vadovaujantis tiek Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrąja pastraipa, tiek Reglamento Nr. 615/98 1 straipsniu, Bendrijos teisės nuostatų, ypač įtvirtintųjų Direktyvoje 91/628, dėl gyvų gyvulių gerovės juos vežant laikymasis yra gyvų gyvūnų eksporto grąžinamųjų išmokų suteikimo sąlyga.

43. Pagal Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 2 dalies antrąją pastraipą oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo suteiktas patvirtinimas gyvūnų išvežimo iš Bendrijos muitų teritorijos punkte ir prireikus patikrinimo ataskaita, kurioje pateikiamos gyvūnams atvykus galutinės paskirties trečiosios šalies kontrolės institucijos padarytos išvados, yra šios suteikimo sąlygos įvykdymo įrodymai ir dėl to jie turi būti pridėti prie prašymo skirti eksporto grąžinamąją išmoką.

44. Nors šiuos įrodymus būtina pateikti norint gauti minėtą išmoką, vis dėlto jie besąlygiškai neužtikrina teisės į ją, kaip tai tiesiogiai patvirtina Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 3 dalies tekstas. Primenu, kad pagal šią nuostatą eksporto grąžinamoji išmoka nėra mokama už gyvūnus, dėl kurių kompetentinga valdžios institucija, atsižvelgdama į minėto 5 straipsnio 2 dalyje nurodytus dokumentus, šio reglamento 4 straipsnyje numatytas patikrinimo ataskaitas *ir (arba) kitus jos turimus įrodymus apie to paties reglamento 1 straipsnio nuostatų laikymąsi*, mano, jog nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628 dėl gyvūnų gerovės juos vežant nuostatų.

45. Minėta nuostata išmokas skiriančioms institucijoms suteikia labai didelę diskreciją, pagrindžiant atsisakymą skirti prašomą

eksporto grąžinamąją išmoką, remtis bet kokiais įrodymais, turinčiais poveikį gyvūnų gerovei [13] ir galinčiais patvirtinti, kad nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628. Taigi oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo suteiktas patvirtinimas gyvūnų išvežimo iš Bendrijos muitų teritorijos punkte neabejotinai yra sąlyginis, nes prieš suteikiant išmoką jis gali būti paneigtas kitais įrodymais.

46. Teisingumo Teismas neseniai patvirtino ir patikslino tokį požiūrį minėtame sprendime *Viamex Agrar Handel.* Be kita ko jis nustatė, kad atitinkamai Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 3 dalyje ir 3 straipsnio 2 dalyje nurodyti eksportuotojo pateikti dokumentai „nėra nenuginčijamas šio reglamento 1 straipsnio ir Direktyvos 91/628 laikymosi įrodymas. Iš tikrųjų šio įrodymo pakanka, tik kai kompetentinga valdžios institucija neturi kitų įrodymų, kurias remdamasi galėtų nuspręsti, kad nesilaikyta minėtos direktyvos reikalavimų“ [14]. Vadovaudamasis tuo, Teisingumo Teismas konstatavo, kad, „nepaisydama eksportuotojo pagal Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 2 dalį pateiktų dokumentų, kompetentinga valdžios institucija, remdamasi minėto reglamento 5 straipsnio 3 dalimi, gali nuspręsti, kad nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628“ [15].

47. Tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad „Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 3 dalis negali būti aiškinama kaip leidžianti kompetentingai valdžios institucijai savavališkai laikyti abejotinais eksportuotojo kartu su prašymu suteikti eksporto grąžinamąsias išmokas pateiktus įrodymus“ [16]. Dėl to jis nusprendė apriboti kompetentingos valdžios institucijos turimą diskreciją dėl įrodymų, į kuriuos galima atsižvelgti, pobūdžio ir įrodomosios galios.

48. Taigi dėl minėtų įrodymų pobūdžio Teisingumo Teismas nusprendė, kad „tik atsižvelgusi į Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 2 dalyje nurodytus dokumentus dėl gyvūnų sveikatos, į šio reglamento 4 straipsnyje nurodytą patikrinimo ataskaitą ir (arba) kitus turimus įrodymus apie gyvūnų gerovę, susijusius su minėto reglamento 1 straipsnyje įtvirtintų nuostatų laikymusi, kompetentinga valdžios institucija gali nuspręsti, kad nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628“ [17].

13 — Šiuo klausimu žr. minėtą sprendimą *Viamex Agrar Handel ir ZVK* (41 punktas).
14 — 34 punktas.
15 — 44 punktas.
16 — 38 punktas.
17 — 39 punktas ir nurodyta teismo praktika.

49. Be to, dėl įrodymų, į kuriuos galima atsižvelgti, įrodomojo pobūdžio Teisingumo Teismas nusprendė, kad „kompetentinga valdžios institucija, taikydama Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 3 dalį, turi remtis objektyviais ir konkrečiais įrodymais apie gyvūnų gerovę, galinčiais patvirtinti, kad eksportuotojo su prašymu skirti eksporto grąžinamąsias išmokas pateikti dokumentai neleidžia įrodyti Direktyvos 91/628 nuostatų laikymosi vežant gyvūnus, o eksportuotojas prireikus turi įrodyti, kad kompetentingos valdžios institucijos įrodymai, kuriais grindžiamas Reglamento Nr. 615/98 ir Direktyvos 91/628 nesilaikymas, yra nereikšmingi“ [18]. Kompetentinga valdžios institucija taip pat „privalo motyvuoti savo sprendimą, nurodydama priežastis, dėl kurių ji nusprendė, kad eksportuotojo pateikti įrodymai neleidžia daryti išvados, jog buvo laikytasi Direktyvos 91/628 nuostatų“ [19].

50. Galiausiai kompetentingos valdžios institucijos diskrecija dėl teisės suteikti eksporto grąžinamąją išmoką buvimo ir pagrįstumo išlieka plati, jei ši institucija remiasi objektyviais įrodymais, susijusiais su gyvūnų gerove, ir pakankamai motyvuoja savo sprendimą atsisakyti suteikti šią grąžinamąją išmoką.

18 — 41 punktas ir nurodyta teismo praktika.
19 — 42 punktas.

51. Manau, kad tie patys argumentai taikomi ir kai kompetentinga valdžios institucija turi įrodymų, kad nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628 ne tik prieš suteikiant eksporto grąžinamąją išmoką, bet ir ją suteikus.

52. Tvirtinant priešingai, Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 7 dalis prarastų prasmę. Kaip nurodyta anksčiau, šis straipsnis iš tiesų yra teisinis pagrindas kompetentingų nacionalinių valdžios institucijų priimtiems sprendimams, kuriais iš gavėjų reikalaujama grąžinti nepagrįstai išmokėtas eksporto grąžinamąsias išmokas, kai jas išmokėjus nustatoma, kad nebuvo laikytasi Bendrijos teisės aktų dėl gyvūnų apsaugos juos vežant. Manau, kad visi *a posteriori* kontrolės metu gauti objektyvūs įrodymai, susiję su gyvūnų gerove, gali prisidėti išmokas skiriančiai institucijai vertinant, ar anksčiau suteikta eksporto grąžinamoji išmoka buvo išmokėta nepagrįstai.

53. Be to, aiškinimas, pagal kurį oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo patvirtinimui suteikiama nenuginčijama įrodomoji galia, būtų nesuderinamas su Reglamente Nr. 4045/89 įtvirtinta *a posteriori* kontrole ir pakenktų jos veiksmingumui.

54. Pagal šio reglamento 1 straipsnio 1 dalį jis yra taikomas subjektų, gaunančių ar pervedančių lėšas, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su EŽŪOGF (Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo) Garantijų skyriaus finansavimo sistema, komerciniams dokumentams patikrinti, padedant nustatyti, ar sandoriai, kurie sudaro šios sistemos dalį, buvo iš tikrųjų įvykdyti ir vykdomi teisingai. Šie dokumentai, plačiai apibrėžti to paties reglamento 1 straipsnio 2 dalyje [20], gali, kaip pagrindinėje byloje, prieštarauti oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo patvirtinimui ir tapti pagrindu grąžinti eksporto grąžinamąją išmoką *a posteriori* paaiškėjus, kad ji buvo išmokėta nepagrįstai.

20 — Pagal šią nuostatą komerciniai dokumentai apibrėžiami kaip „visos buhalterinės knygos, registrai, kvitai ir patvirtinamieji dokumentai, sąskaitos, gamybos ir kokybės įrašai bei korespondencija, susijusi su įmonės komercine veikla, taip pat komerciniai duomenys, neatsižvelgiant į jų formą, įskaitant elektronine forma saugomus duomenis, jei tie dokumentai ar duomenys yra tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su šio straipsnio 1 dalyje nurodytais sandoriais“.

išmokų srityje kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turi teisę nuspręsti, jog gyvūnų vežimas neatitiko Direktyvos 91/628 reikalavimų, nors oficialiai paskirtas veterinarijos gydytojas pagal Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 3 dalį anksčiau yra patvirtinęs, kad šis vežimas atitinka Direktyvos 91/628 nuostatas. Priimdama tokį sprendimą, kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turi remtis objektyviais gyvūnų gerovei įtakos turinčiais įrodymais, galinčiais sukelti abejonių dėl eksportuotojo pateiktų dokumentų, ir pakankamai motyvuoti savo sprendimą reikalauti grąžinti eksporto grąžinamąją išmoką.

B — *Dėl antrojo klausimo*

55. Atsižvelgdamas į tai, manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikia atsakyti, jog Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad eksporto gražinamųjų

56. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antruoju klausimu iš esmės prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad kompetentinga eksporto valstybės valdžios institucija, norėdama įrodyti, jog nebuvo laikytasi Bendrijos teisės nuostatų dėl vežamų gyvūnų gerovės, turi atsižvelgti į šioje valstybėje narėje galiojančias nuostatas, ar į laivo, kuriuo buvo pervežami gyvi galvijai, vėliavos valstybėje narėje galiojančias nuostatas?

57. Siekiant tinkamai suprasti šio klausimo kilmę ir prasmę reikia priminti, kad, grįsdamos savo ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, ieškovės pagrindinėje byloje teigia, kad Airijos teisės aktuose nustatyta sąlyga, pagal kurią laivas galėjo vežti galvijus tik 986 m^2 plote, nėra taikytina vežimui iš Nyderlandų į Maroką. Taigi šios ginčo šalys teigia, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis nustatant gyvūnams vežti skirtą laivo plotą buvo galima taikyti tik mažiau griežtas Nyderlanduose galiojančias teisės nuostatas.

58. Kadangi šis plotas yra vertinamas kaip rodiklis tikrinant, ar buvo laikytasi Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatytų Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo, svarbu nuspręsti, ar, išvežant gyvūnus iš Nyderlandų su Airijos vėliava plaukiojančiu laivu, eksporto valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos sprendimas atsižvelgti į leidimą, išduotą pagal gyvūnams vežti skirtą laivo plotą nustatančias Airijos teisės nuostatas, nepažeidžia Bendrijos teisės.

59. Manau, kad taip ir yra.

60. Pirmiausia primenu, kad, vadovaujantis Direktyvos 91/628 5 straipsnio A dalies 1 punkto a papunkčio ii įtrauka, valstybės narės užtikrina, kad bet kuris vežėjas turi leidimą vežti stuburinius gyvūnus Bendrijoje, suteiktą kompetentingos įsisteigimo valstybės narės valdžios institucijos.

61. Būtent dėl transporto priemonių šios direktyvos 5 straipsnio A dalies 1 punkto c papunktyje įtvirtintas bendras reikalavimas valstybėms narėms užtikrinti, kad visi vežėjai gyvūnams vežti naudotų transporto priemones, užtikrinančias, kad laikomasi Bendrijos reikalavimų dėl vežamų gyvūnų gerovės.

62. Siekiant užtikrinti šios pareigos laikymąsi taikant eksporto grąžinamųjų išmokų sistemą, Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 2 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad išvežimo punkte oficialiai paskirtas veterinarijos gydytojas turi patikrinti ir patvirtinti, kad transporto priemonė, kuria galvijai išvežami iš Bendrijos muitų teritorijos, atitinka Direktyvos 91/628 reikalavimus.

63. Taip pat reikia pažymėti, kad, siekdamas užtikrinti vienodą eksporto grąžinamųjų išmokų suteikimo sąlygų taikymą, Bendrijos

teisės aktų leidėjas kaip jų išmokėjimo sąlygą pripažino Bendrijos teisės nuostatų dėl vežamų gyvūnų gerovės, o ne nacionalinės teisės normų, kurios gali skirtis kiekvienoje valstybėje narėje, laikymąsi.

64. Pagrindinėje byloje teisės į eksporto grąžinamąją išmoką sąlyga visų pirma yra Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatytų Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo laikymasis. Primenu, kad šie reikalavimai yra išreikšti kiekvienai transporto rūšiai taikomu vienam gyvūnui skirtu plotu kvadratiniais metrais, atsižvelgiant į gyvūno svorį.

65. Norint konkrečiu atveju patikrinti, ar buvo laikytasi minėtų reikalavimų, reikia atsižvelgti į laivo plotą, tinkamą gyvūnams vežti. Tačiau Direktyvoje 91/628 nėra taisyklių, pagal kurias būtų galima tiksliai apskaičiuoti šį plotą. Todėl valstybės narės turi priimti teisės nuostatas, pagal kurias galima nustatyti laive gyvūnams vežti skirtą plotą. Taikydama būtent tokias nuostatas, Airijos kompetentinga valdžios institucija laivui pagrindinėje byloje išdavė leidimą 986 m^2 plotui.

66. Kuomet, kaip pagrindinėje byloje, laivas, kuriam buvo išduotas leidimas jo vėliavos valstybėje narėje, turi vežti gyvūnus iš kitos valstybės narės, pastaroji valstybė turi pripažinti tokį leidimą. Iš tikrųjų tokioje situacijoje vien abipusio pripažinimo principo taikymas užkerta kelią tam, kad skirtingose išvykimo valstybėse narėse tam pačiam laivui būtų taikomas skirtingas gyvūnams vežti skirtas plotas, į kurį reikia atsižvelgti vertinant Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo laikymąsi. Taigi toks abipusio pripažinimo principo įgyvendinimas užtikrina, kad vežant gyvūnus tuo pačiu laivu teisė į eksporto grąžinamąsias išmokas būtų taikoma vienodai, nesvarbu, kokia buvo išvykimo valstybė narė.

67. Dėl to Teisingumo Teismui siūlau nuspręsti, kad Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad eksporto valstybės kompetentinga valdžios institucija, norėdama įrodyti, kad nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatytų Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo, turi atsižvelgti į gyvūnus vežusio

laivo vėliavos valstybėje narėje galiojančias teisės normas, pagal kurias nustatomas laive gyvūnams vežti skirtas plotas, pripažindama pastarosios valstybės kompetentingos valdžios institucijos šiam laivui išduotą leidimą.

68. Prieš nagrinėjant trečiąjį klausimą, kuris kartu su penktuoju klausimu yra ypač reikšmingas dėl su Bendrijos teisės taikymu *ex officio* susijusių klausimų, reikėtų atsakyti į ketvirtąjį klausimą.

C — *Dėl ketvirtojo klausimo*

69. Iš atsakymų, kuriuos Teisingumo Teismui pasiūliau pateikti į pirmuosius du klausimus, matyti, kad, mano manymu, *Productschap* savo sprendimuose, dėl kurių buvo pareikštas ieškinys pagrindinėje byloje, pagrįstai atsižvelgė į *a posteriori* kontrolės metu gautus objektyvius įrodymus, prieštaraujančius oficialiai paskirto veterinarijos gydytojo patvirtinimui ir parodančius, kad, atsižvelgiant į Bendrijos reikalavimus dėl pakrovimo tankumo, laivas buvo akivaizdžiai perkrautas. Tikrindamas, ar laikomasi šių reikalavimų, jis taip pat teisingai rėmėsi leistu 986 m^2 plotu.

70. Primenu, kad, priešingai nei pirmuosiuose 2004 m. kovo 26 d. Sprendimuose, kuriais *Productschap* pareikalavo iš ieškovių pagrindinėje byloje grąžinti visą joms suteiktų eksporto grąžinamųjų išmokų sumą, ieškovėms šį sprendimą užginčijus, jis galiausiai nusprendė sumažinti grąžintinų sumų dydį. Iš tiesų *Productschap* nusprendė, kad tik galvijai, viršijantys 986 m^2 plote leidžiamą transportuoti skaičių, buvo vežti pažeidžiant Direktyvoje 91/628 nustatytas normas, ir dėl to pareikalavo iš kiekvienos ieškovės pagrindinėje byloje grąžinti eksporto grąžinamąją išmoką tik už 29 gyvūnus.

71. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą *College van Beroep voor het bedrijfsleven,* be kita ko, suabejojo tuo, kaip buvo nustatytos ieškovių pagrindinėje byloje teisės į grąžinamąją išmoką. Jo manymu, verčiau reikėjo pripažinti, kad nustatytas perkrovimas pažeidė visų vežtų gyvūnų gerovės normas,

nes jis turėjo įtakos visoms 640, o ne tik 62 veršingoms telyčioms, kurias *Productschap* nurodė ginčijamuose sprendimuose. Dėl to jis teigia, kad turi būti pareikalauta grąžinti visą suteiktą grąžinamąją išmoką.

72. Dėl šios priežasties *College van Beroep voor het bedrijfsleven* iš esmės prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad nustačius, jog nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatytų Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo, eksporto grąžinamoji išmoka turėtų būti pripažinta nepagrįstai išmokėta už visus vežtus gyvūnus ar tik už gyvūnus, kurie vežti viršijant nustatytą normą?

73. Manau, kad pažeidus minėtus reikalavimus nepagrįstai išmokėta turėtų būti laikoma eksporto grąžinamoji išmoka už visus vežtus gyvūnus.

74. Kaip teisingai nurodo Graikijos ir Vengrijos vyriausybės bei Komisija, jei bendras gyvūnams vežti laive skirtas plotas, padalytas iš faktiškai vežtų gyvūnų skaičiaus, neatitinka Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatyto ploto vienam gyvūnui, būtų logiška pripažinti, kad Bendrijos normų dėl pakrovimo tankumo nebuvo laikytasi visų gyvūnų atžvilgiu. Iš tiesų tokiu atveju kiekvienam gyvūnui skirtas plotas sumažėja, nes laive gyvūnų yra daugiau nei leidžiama pagal minėtus reikalavimus. Pirmiausia, kaip nurodo Graikijos vyriausybė, dėl laivo perkrovimo apribojama gyvūnų galimybė fiziškai judėti, sumažėja jų patogumui būtinas plotas, padidėja rizika, kad jie susižeis bei vežimo sąlygos taps varginančios visiems transportuojamiems gyvūnams, o ne tik tiems, kurie vežami viršijant leistiną skaičių.

75. Tokiu atveju, kaip ir, pavyzdžiui, pripažinus Bendrijos reikalavimų dėl kelionės trukmės ir poilsio laiko pažeidimą, manau, kad „atitinkamą išmokos sumą“, kuri pagal Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 7 dalį laikoma išmokėta nepagrįstai ir turi būti išieškota, iš esmės sudaro visa anksčiau išmokėtos eksporto grąžinamosios išmokos suma.

76. Vis dėlto, kaip pagrįstai pastebi Nyderlandų ir Vengrijos vyriausybės, reikėtų nuspręsti kitaip, jei būtų įrodyta, kad dėl laivo įrengimo ypatybių kai kuriems gyvūnams kelionės metu buvo suteiktas Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje reikalavimus atitinkantis plotas. Pavyzdžiui, taip būtų, jei kai kurie gyvūnai būtų pakrauti į šiuos reikalavimus atitinkančius laivo skyrius.

77. Taigi šiomis aplinkybėmis siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, kad Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad nustačius, jog vežant gyvūnus nebuvo laikytasi Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatytų Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo, eksporto grąžinamoji išmoka iš esmės turėtų būti pripažinta išmokėta nepagrįstai dėl visų vežamų gyvūnų, išskyrus atvejus, kai išmokos gavėjas pateikia įrodymų, kad dėl laivo įrengimo ypatybių kai kuriems gyvūnams kelionės metu buvo suteiktas šiuos reikalavimus atitinkantis plotas.

78. Kaip esu nurodęs anksčiau, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *College van Beroep voor het bedrijfsleven*, atsižvelgdamas į bylos dokumentus, tikriausiai mano, jog pagrindinėje byloje Bendrijos teisės normos dėl pakrovimo tankumo buvo pažeistos dėl visų vežtų gyvūnų. Tai reiškia, jog, jo manymu, kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turėjo pareikalauti, kad ieškovės pagrindinėje byloje grąžintų visą pervestą eksporto grąžinamosios išmokos sumą. Be to, ši valdžios institucija iš pradžių laikėsi tokios pozicijos 2004 m. kovo 26 d. priimtuose pirmuosiuose sprendimuose.

79. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jis abejoja turintis kompetenciją šiuo pagrindu ginčyti pagrindinės bylos ieškinio dalyku esančius sprendimus.

80. Iš tiesų jis pažymi, kad pagal Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos 8:69 straipsnį nacionalinis teismas turi vertinti jam pateiktus ginčijamus klausimus, o tai iš esmės užkerta jam kelią atsižvelgti į šalių apibrėžtas ginčo ribas peržengiančius argumentus. Todėl jis Teisingumo Teismui pateikė trečiąjį klausimą dėl Bendrijos teisės taikymo *ex officio*.

81. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat paaiškina susidūręs su iš Nyderlandų administracinio proceso teisės kylančia kliūtimi. Ji yra susijusi su principu, draudžiančiu *reformatio in pejus*. Pagal šį principą ieškinį pareiškęs ieškovas negali atsidurti nepalankesnėje padėtyje, palyginti su ta, kurioje jis būtų buvęs, jeigu nebūtų pareiškęs ieškinio [21].

82. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pastebi, kad jam pripažinus, jog *Productschap* neteisingai apribojo iš ieškovių pagrindinėje byloje reikalaujamą grąžinamosios išmokos sumą, pastarosios atsidurtų nepalankesnėje padėtyje nei prieš pareikšdamos ieškinį dėl 2005 m. rugpjūčio 2 ir 25 d. Sprendimų. Iš tiesų jos taip pat prarastų grąžinamosios išmokos dalį, kurios *Productschap* iš jų nereikalavo grąžinti savo sprendimais.

83. Dėl to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar pagrindinės bylos aplinkybėmis veiksmingas Bendrijos teisės taikymas jį įpareigoja nepaisyti nacionalinės procesinės nuostatos. Tai yra penktojo klausimo dalykas.

84. Toliau pateikiamais argumentais kartu nagrinėsiu trečiąjį ir penktąjį klausimus.

D — *Dėl trečiojo ir penktojo klausimų*

85. Trečiuoju ir penktuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės prašo nuspręsti, ar Bendrijos teisė įpareigoja nacionalinį teismą pagrindinės bylos aplinkybėmis *ex officio* atlikti nacionalinio administracinio akto teisėtumo kontrolę dėl Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrosios pastraipos bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnio ir 5 straipsnio 7 dalies pažeidimais grindžiamų pagrindų, net jei dėl tokios kontrolės ieškovė pagrindinėje byloje atsidurtų nepalankesnėje padėtyje, palyginti su ta, kurioje ji būtų buvusi, jeigu nebūtų pareiškusi ieškinio.

21 — Šis *reformatio in pejus* draudimas, nors ir netiesiogiai, yra įtvirtintas ir Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos 8:69 straipsnyje. Iš valstybių narių teisės sistemų analizės matyti, kad, kaip ir Nyderlandų administracinėje teisėje, *reformatio in pejus* draudimo principas yra glaudžiai susijęs su laisvu šalių pasirinkimu nustatyti ieškinio dalyką, t. y. „dispozityvumo principu“. Taigi įstatymuose įtvirtintas arba teismų praktikos pripažintas *reformatio in pejus* draudimas kyla iš teiginio, kad ieškinį pareiškusi šalis tai daro siekdama apginti teismui pateiktame pareiškime apibūdintus ir apibrėžtus savo interesus. Įvairiose teisės sistemose taip pat pateikiami bendresnio pobūdžio teiginiai. Jie pirmiausia paremti teisiniu saugumu ir ypač ginčo šalių lūkesčiais dėl teisingumo vykdymo sąlygų, kurie neleistų pabloginti padėties, kai pareiškiant ieškinį, atvirkščiai, siekiama ją pagerinti.

86. Nyderlandų ir Graikijos vyriausybės bei Komisija teigia, kad į šį klausimą reikia atsakyti neigiamai. Vengrijos vyriausybė pateikia ne tokį kategorišką požiūrį, visų pirma nurodydama neprieštaraujanti nacionalinio teismo atliekamai atitinkamų Bendrijos teisės nuostatų kontrolei *ex officio*, tačiau taip pat pažymėdama, kad veiksmingas Bendrijos teisės taikymas nereiškia, jog dėl šios kontrolės nereikėtų atsižvelgti į Nyderlandų teisės normose dėl administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos įtvirtintą principą, pagal kurį ieškinį pareiškęs asmuo negali atsidurti nepalankesnėje padėtyje, palyginti su ta, kurioje jis būtų buvęs, jeigu nebūtų pareiškęs ieškinio.

87. Pirmiausia reikia nurodyti, kad, mano nuomone, Teisingumo Teismas į šį klausimą turėtų atsakyti teigiamai.

88. Kaip matėme, teisėtumo kontrolės, kurią gali atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, apimtį ribojanti nacionalinė procesinė nuostata yra įtvirtinta Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos 8:69 straipsnyje.

89. Kadangi ta pati nuostata buvo nagrinėjama byloje, kurioje priimtas 2007 m. birželio 7 d. Sprendimas *van der Weerd ir kt.* [22], ir šiame sprendime buvo aptarta teismo praktika dėl nacionalinio teismo atliekamo Bendrijos teisės taikymo *ex officio*, nuo jo ir pradėsiu savo analizę. Taigi iš pradžių aptarsiu minėto sprendimo priėmimo aplinkybes, vėliau – Teisingumo Teismo priimtą sprendimą ir galiausiai paaiškinsiu priežastis, dėl kurių manau, kad ši sprendime pateikta išvada nėra tinkama šioje byloje.

90. Byloje, kurioje priimtas minėtas sprendimas *van der Weerd ir kt.*, pagrindinis ginčas kilo tarp galvijų augintojų ir Valstybinės galvijų ir mėsos kontrolės tarnybos direktoriaus dėl pastarojo priimtų sprendimų. Remiantis šiais sprendimais, visi jų ūkiuose esantys skeltakanopiai gyvūnai buvo pripažinti įtariamais užsikrėtus snukio ir nagų liga, nes netoliese buvo nustatytas susirgimo snukio ir nagų liga atvejis ir todėl buvo tikėtina, kad šiuose ūkiuose esantys gyvuliai galėjo būti užkrėsti šia liga. Todėl šie gyvūnai turėjo buvo paskiepyti ir paskersti.

91. *College van Beroep voor het bedrijfsleven* pareikštame ieškinyje ieškovai pagrindinėje byloje ginčijo šių sprendimų teisėtumą. Tačiau tarp jų ieškiniui pagrįsti nurodytų pagrindų

22 — C-222/05–C-225/05, Rink. p. I-4233.

nebuvo kai kurių pagrindų, pateiktų panašiose to paties teismo nagrinėjamose bylose [23]. Šiais pagrindais buvo teigiama, kad Valstybinės galvijų ir mėsos kontrolės tarnybos direktorius negalėjo imtis kovos su snukio ir nagų liga priemonių vadovaudamasis *ID-Lelystad BV* laboratorijos atliktais tyrimais, nes šiai laboratorijai 1985 m. lapkričio 18 d. Tarybos direktyva 85/511/EEB dėl Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės priemonių įdiegimo nebuvo suteikta teisė juos atlikti [24]. Be to, direktorius negalėjo kovos su snukio ir nagų liga priemonių pagrįsti vien šios laboratorijos atsiųstos faksogramos turiniu.

92. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą *College van Beroep voor het bedrijfsleven* konstatavo, kad šie pagrindai taip pat galėtų turėti įtakos jo nagrinėjamų bylų baigčiai. Vis dėlto jis pažymėjo, kad šie pagrindai nebuvo nurodyti šiose jo nagrinėjamose bylose ir todėl nacionalinės procesinės taisyklės draudžia į juos atsižvelgti. Iš tiesų, taikant Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos 8:69 straipsnį, teismas ginčą gali spręsti remdamasis tik jam pateiktais ginčo pagrindais. Nors šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad teismas *ex officio* papildo teisinius pagrindus, šią nuostatą reiktų suprasti taip, kad teismas teisiškai suformuluoja ieškovo ginčijant administracinį aktą nurodytus teisinius pagrindus. Be to, teismas turi atlikti vertinimą savo iniciatyva, tik kai taikomos viešąją tvarką reglamentuojančios taisyklės, Nyderlandų teisėje apibrėžiamos kaip susijusios su administracinių institucijų ir paties teismo įgaliojimais, taip pat nuostatos dėl priimtinumo.

93. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus, *College van Beroep voor het bedrijfsleven* siekė sužinoti, ar pagal Bendrijos teisę jis turi atsižvelgti į iš šios teisės kylančius argumentus, kuriais nesirėmė ieškovai pagrindinėse bylose. Jo teigimu, iš tiesų kyla klausimas, ar nacionalinės procesinės teisės nuostata, kurioje nurodoma, kad teismas negali vertinti už bylos ribų esančių pagrindų, nereiškia, kad dėl jos naudotis Bendrijos teisėje nustatytomis teisėmis taps praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga.

94. Atsakydamas į šį klausimą Teisingumo Teismas pirmiausia tradiciškai pažymėjo, kad, „nesant Bendrijos teisės aktų atitinkamoje srityje, kiekvienos valstybės narės nacionalinės teisės sistema turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti ieškinių, skirtų užtikrinti iš Bendrijos teisės kylančių asmenų teisių apsaugą, procesines taisykles su sąlyga, kad, visų pirma, tokios taisyklės nebus mažiau palankios nei taikomos panašiems nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (ekviva-

23 — Šiose bylose buvo priimtas 2006 m. birželio 15 d. Sprendimas *Dokter ir kt.* (C-28/05, Rink. p. I-5431).

24 — OL L 315, p. 11; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 6 t., p. 265. Direktyva, iš dalies pakeista 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/423/EEB (OL L 224, p. 13; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 10 t., p. 122, toliau – Direktyva 85/511).

lentiškumo principas) ir, antra, dėl jų naudojimasis Bendrijos teisėje nustatytomis teisėmis netaps praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas)“ [25].

95. Pirma, dėl ekvivalentiškumo principo Teisingumo Teismas nurodė, kad atitinkamos Direktyvos 85/511 nuostatos negali būti laikomos ekvivalentiškomis nacionalinėms viešąją tvarką reglamentuojančioms nuostatoms Nyderlandų teisės prasme. Dėl to jis nusprendė, kad ekvivalentiškumo principo taikymas nereiškė, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo *ex officio* patikrinti atitinkamų administracinių aktų teisėtumą pagal minėtoje direktyvoje nustatytus kriterijus [26].

96. Jis taip pat pažymėjo, kad „jei šios nuostatos yra susijusios su visuomenės sveikatos politika, jomis turėjo būti remiamasi pagrindinėse bylose, siekiant atsižvelgti į asmeninius asmenų interesus, kurie ir buvo kovos su snukio ir nagų liga priemonių dalykas“ [27].

97. Antra, dėl veiksmingumo principo Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad iš jo praktikos matyti, jog „kiekvieną kartą, kai kyla klausimas, ar nacionalinė procesinė norma neužkerta kelio arba pernelyg neapsunkina Bendrijos teisės taikymo, tai turi būti išsiaiškinta atsižvelgiant į šios normos vietą visame procese, proceso eigą ir ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose. Prireikus šiuo požiūriu reikia atsižvelgti į nacionalinę teismų sistemą pagrindžiančius principus, pavyzdžiui, teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo ir tinkamo proceso principus“ [28].

98. Toliau Teisingumo Teismas priminė savo 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *van Schijndel ir van Veen* [29].

99. Šiame sprendime Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar Nyderlandų teisės principas, pagal kurį nacionalinio teismo pareiga *ex officio* remtis teisiniais pagrindais nacionaliniame civiliniame procese apsiriboja jo pareiga nenukrypti nuo šalių apibrėžto bylos dalyko ir pagrįsti savo sprendimą jam pateiktais faktais, nepažeidžia veiksmingumo principo.

25 — 28 punktas ir nurodyta teismo praktika.
26 — 29–31 punktai.
27 — 32 punktas.
28 — 33 punktas ir nurodyta teismo praktika.
29 — C-430/93 ir C-431/93, Rink. p. I-4705.

100. Jis pažymėjo, jog šis nacionalinio teismo galių apribojimas pateisinamas „principu, kad iniciatyvos procese turi imtis bylos šalys, o teismas *ex officio* gali veikti tik išimtiniais atvejais, jei įsikišti reikia dėl visuomenės intereso“ [30]. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad „šis principas atspindi daugelyje valstybių narių vyraujančias sampratas dėl valstybės ir asmens santykio, saugo teisę į gynybą ir užtikrina tinkamą proceso eigą, ypač apsaugant nuo vilkinimo dėl naujų teisinių pagrindų nagrinėjimo“ [31].

101. Teisingumo Teismas konstatavo, kad „pagal Bendrijos teisę nacionaliniai teismai neprivalo *ex officio* nagrinėti Bendrijos teisės nuostatų pažeidimo klausimo, jei dėl to reikia nesilaikyti iš esmės jiems priskirto pasyvaus vaidmens ir peržengti šalių apibrėžto ginčo ribas bei remtis kitomis faktinėmis aplinkybėmis nei tos, kuriomis savo reikalavimą grindžia šių nuostatų taikymu suinteresuota proceso šalis“ [32].

102. Byloje, kurioje priimtas minėtas sprendimas *van der Weerd ir kt., College van Beroep voor het bedrijfsleven* pabrėžė jame vykstančio ir minėtame sprendime *van Schijndel et van Veen* nagrinėto proceso panašumą šiuo klausimu. Dėl to Teisingumo Teismas pritaikė pastarajame sprendime nurodytus argumentus.

103. Papildydamas savo argumentus, Teisingumo Teismas taip pat paaiškino, kodėl toje byloje nebuvo svarbi keliuose sprendimuose įtvirtinta teismo praktika, pagal kurią nacionaliniam teismui buvo leista *ex officio* taikyti Bendrijos teisę. Šios papildomos Teisingumo Teismo pastabos yra reikšmingos, nes jos patvirtina, kad Teisingumo Teismo pozicija šiuo klausimu gali keistis, nelygu situacija, kuriai esant turi būti taikoma nacionalinė procesinė nuostata.

104. Teisingumo Teismas visų pirma nurodė savo praktiką 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendime *Peterbroeck* [33], kuriame pažymėjo, kad „joje buvo susidariusios tik tai bylai būdingos aplinkybės, dėl kurių ieškovas pagrindinėje byloje negalėjo veiksmingai remtis nacionalinės nuostatos prieštaravimu Bendrijos teisei“ [34].

30 — Minėtas sprendimas *van Schijndel et van Veen* (21 punktas).
31 — Ten pat.
32 — Ten pat (22 punktas).

33 — C-312/93, Rink. p. I-4599. Šiame sprendime Teisingumo Teismas atsakė *Cour d'appel de Bruxelles* (Belgija), kad „Bendrijos teisė draudžia taikyti nacionalinę procesinę normą, kuri tokiomis sąlygomis, kokios susiklostė pagrindinės bylos procese, draudžia nacionaliniam teismui, į kurį kreiptasi neperžengiant jo kompetencijos ribų, *ex officio* vertinti, ar vidaus teisės aktas atitinka Bendrijos nuostatą, kai pastaroji teisės subjektas nepasirėmė per tam tikrą terminą“.
34 — Minėto sprendimo *van der Weerd ir kt.* 40 punktas.

105. Jis taip pat atkreipė dėmesį į kitą savo praktikos sritį, kuri, jo manymu, yra „grindžiama būtinybe užtikrinti vartotojui veiksmingą apsaugą pagal 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais [35]“ [36].

106. Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė praktiką, įtvirtintą 1999 m. birželio 1 d. Sprendime *Eco Swiss* [37], kuriame, jo teigimu, „buvo nagrinėjamas nacionaline teise ir Bendrijos teise grindžiamų pagrindų ekvivalentiškumas“ [38].

107. Atsižvelgdamas į visus nurodytus argumentus, minėtame sprendime *van der Weerd ir kt.* Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad „veiksmingumo principas nenustato tokiose bylose nacionaliniams teismams pareigos *ex officio* iškelti Bendrijos nuostata grindžiamą teisės pagrindą, neatsižvelgiant į jos svarbą Bendrijos teisės sistemai, kai bylos šalys pačios turi realią galimybę remtis Bendrijos teise grindžiamu pagrindu nacionaliniuose teismuose“ [39]. Jis taip pat nurodė, jog „kadangi ieškovai pagrindinėje byloje turėjo realią galimybę nurodyti Direktyva 85/511 grindžiamus pagrindus, veiksmingumo principas nenumato prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pareigos *ex officio* svarstyti pagrindą, grindžiamą šios direktyvos 11 ir 13 straipsniais“ [40].

108. Iš anksčiau minėtų argumentų galima padaryti tokias šiai bylai reikšmingas išvadas.

109. Dėl ekvivalentiškumo principo, manau, kad minėto sprendimo *van der Weerd ir kt.* 29–31 punktuose Teisingumo Teismo išdėstyti argumentai pagal analogiją taikytini ir šioje byloje. Iš tiesų atitinkamos Reglamentų Nr. 1254/1999 ir Nr. 615/98 nuostatos, kuriomis, kaip matysime, siekiama užtikrinti gyvūnų gerovę ir apsaugoti Bendrijos finansinius interesus, negali būti pripažintos ekvivalentiškomis nacionalinėms viešosios tvarkos

35 — OL L 95, p. 29.

36 — Minėto sprendimo *van der Weerd ir kt.* 40 punktas. Dėl to Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 93/13 užtikrinama vartotojų apsauga reiškia, kad nacionalinis teismas gali *ex officio* nustatyti, ar jam vertinti pateikta sutarties sąlyga yra nesąžininga (žr. 2000 m. birželio 27 d. Sprendimą *Oceano Grupo Editorial ir Salvat Editores* (C-240/98–C-244/98, Rink. p. I-4941); 2002 m. lapkričio 21 d. Sprendimą *Cofidis* (C-473/00, Rink. p. I-10875) ir 2006 m. spalio 26 d. Sprendimą *Mostaza Claro* (C-168/05, Rink. p. I-10421). Taip pat žr. 2007 m. spalio 4 d. Sprendimą *Rampion ir Godard* (C-429/05, Rink. p. I-8017), kuris perkėlė šią teismo praktiką į 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyvos 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 326), iš dalies pakeistos 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/7/EB (OL L 101, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 36) kontekstą.

37 — C-126/97, Rink. p. I-3055. Šiame sprendime Teisingumo Teismas, be kita ko, nusprendė, kad „jei, remdamasis nacionalinės procesinės teisės normomis, nacionalinis teismas turi patenkinti prašymą panaikinti arbitražinio teismo sprendimą, pagrįstą nacionalinės viešosios tvarkos nuostatų pažeidimu, jis taip pat turi patenkinti prašymą, pagrįstą EB sutarties 85 straipsnio 1 dalyje (po pakeitimo – EB 81 straipsnio 1 dalis) įtvirtinto draudimo pažeidimu“ (37 punktas).

38 — Minėto sprendimo *van der Weerd ir kt.* 40 punktas.

39 — Ten pat (41 punktas).

40 — Ten pat.

nuostatoms Nyderlandų teisės prasme, nes jos gali būti susijusios tik su teismo jurisdikcija, ieškinio priimtinumu arba ginčijamą sprendimą priėmusios administracinės institucijos kompetencija.

110. Taigi pagrindinė šios bylos problema yra susijusi su veiksmingumo principu.

111. Manau, kad minėtame sprendime *van der Weerd ir kt.* Teisingumo Teismo taikyti argumentai dėl šio principo apimties nėra svarbūs pagrindinėje byloje nagrinėjamam atvejui, nepaisant to, kad, kaip ir byloje, kurioje priimtas minėtas sprendimas, šioje byloje nagrinėjama nacionalinė procesinė nuostata yra Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos 8:69 straipsnis.

112. Iš tiesų tiek dėl Bendrijos teisės nuostatų, kurias pagrindinėje byloje siekia taikyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tikslų, tiek dėl nagrinėjamos nacionalinės procesinės nuostatos taikymo aplinkybių manau, kad šioje byloje Teisingumo Teismas turėtų remtis kitokiu požiūriu.

113. Šioje byloje yra keletas aplinkybių, mano manymu, užkertančių kelią tiesioginiai ir paprastai perkelti minėtuose sprendimuose *van Schijndel ir van Veen* bei *van der Weerd ir kt.* Teisingumo Teismo taikytus argumentus.

114. Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrosios pastraipos ir Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnio tikslas yra susieti gyvų gyvulių eksporto grąžinamąsias išmokas su Bendrijos teisės aktų dėl gyvūnų gerovės ir ypač Direktyvos 91/628 nuostatų laikymusi. Taigi šios nuostatos įtvirtina grąžinamųjų išmokų suteikimo sąlygą.

115. Minėtame sprendime *Viamex Agrar Handel ir ZVK* Teisingumo Teismas nustatė, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas taip siekia apsaugoti bendrąjį interesą, t. y. apsaugoti gyvūnų sveikatą ir gyvybę. Teisingumo Teismo manymu, „Reglamente Nr. 615/98 bendra nuoroda į Direktyvą 91/628 daroma tam, kad, taikant Reglamento Nr. 805/68 13 straipsnio 9 dalį (po pakeitimo – Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalis), būtų užtikrintas atitinkamų minėtos direktyvos nuostatų dėl gyvų gyvūnų gerovės ir ypač dėl vežamų gyvūnų apsaugos laikymasis“ [41].

41 — 29 punktas.

116. Tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas pripažino, kad „tokia nuoroda taip pat yra palanki užtikrinant, kad iš Bendrijos biudžeto nebūtų finansuojamas eksportas, vykdomas pažeidžiant Bendrijos nuostatas dėl gyvūnų gerovės“ [42].

117. Taigi šiame procese nagrinėjamos Bendrijos teisės nuostatos turi dvigubą tikslą, t. y. pirma, gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsaugą ir, antra, Bendrijos finansinių interesų apsaugą.

118. Siekiant užtikrinti, kad minėti du tikslai būtų visiškai pasiekti, Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 7 dalimi papildomi teisės aktai numatant, kad jeigu išmokėjus grąžinamąją išmoką nustatoma, jog nebuvo laikytasi Bendrijos teisės aktų dėl vežamų gyvūnų apsaugos, atitinkama išmokos suma laikoma išmokėta nepagrįstai ir turi būti grąžinta pagal Reglamento (EEB) Nr. 3665/87 11 straipsnio 3–6 dalių nuostatas, pakeistas Reglamento Nr. 800/1999 52 straipsniu [43].

119. Taip pat reikia pažymėti, kad šie du tikslai yra bendrojo intereso reikalavimai Bendrijos lygiu, kurių svarbos negalima paneigti [44].

120. Be to, reikia pabrėžti, kad Bendrijos teisės nuostatos, kurias prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinėje byloje siekia taikyti *ex officio*, vertinamos kartu nesuteikia teisių ieškovėms pagrindinėje byloje, tačiau priešingai – nustato pastarosioms pareigą grąžinti nepagrįstai išmokėtą eksporto grąžinamąją išmoką.

121. Taigi šiuo atveju nesiekiama nustatyti, ar, remiantis šiuo metu taikoma veiksmingumo principo samprata, dėl Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos 8:69 straipsnio *naudotis Bendrijos teisėje nustatytomis teisėmis* taptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga.

42 — 24 punktas.

43 — 2007 m. birželio 21 d. Sprendime *Laub* (C-428/05, Rink. p. I-5069) Teisingumo Teismas pateikė savo nuomonę dėl Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalyje numatytos išreikalavimo procedūros tikslo. Jo manymu, „šia nuostata siekiama užtikrinti Bendrijos biudžeto apsaugą ir tinkamą jo taikymą eksporto grąžinamųjų išmokų srityje, ypač užtikrinti, kad grąžinamąją išmoką gautų tik tie eksportuotojai, kurie turi į ją teisę pagal Bendrijos teisės aktų leidėjo nustatytas objektyvias sąlygas“ (22 punktas).

44 — Šiuo klausimu dėl gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsaugos žr. minėto sprendimo *Viamex Agrar Handel ir ZVK* 22 ir 23 punktus. Dėl Bendrijos finansinių interesų apsaugos visų pirma reikėtų nurodyti EB 280 straipsnį ir 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, p. 1). Šiuo reglamentu priimtos bendros taisyklės visose Bendrijos politikos srityse, siekiant kovoti su Bendrijų finansinius interesus pažeidžiančiais veiksmais.

122. Taigi veiksmingumo principas, kaip Bendrijos teisės asmenims tiesiogiai suteiktų teisių apsaugos priemonė, šioje byloje nėra tinkamas pagrindas sprendžiant, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali neatsižvelgti į nacionalinę procesinę nuostatą, užkertančią kelią taikyti Bendrijos teisę *ex officio.*

123. Pagrindinės bylos aplinkybėmis man taip pat neatrodo reikalinga patikrinti, ar šalys turėjo realią galimybę remtis Bendrijos teise grindžiamu pagrindu nacionaliniame teisme.

124. Iš tiesų atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes yra akivaizdu, kad ieškovės pagrindinėje byloje neturėjo jokio intereso prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pateikti klausimą, ar pagal Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrąją pastraipą bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnį ir 5 straipsnio 7 dalį eksporto grąžinamoji išmoka turėtų būti laikoma nepagrįstai išmokėta už visus vežtus gyvūnus, ar tik už jų dalį. Šiuo aspektu primenu, kad *Productschap* pirmuosiuose sprendimuose reikalavo grąžinti visą eksporto grąžinamųjų išmokų sumą, o vėliau, ieškovėms pagrindinėje byloje šį sprendimą užginčijus, nusprendė reikalauti grąžinti išmokas tik už dalį vežtų gyvūnų. Taigi ieškovių pagrindinėje byloje bylinėjimosi strategija buvo pateikiant naujus teisinius pagrindus pasiekti, kad *College van Beroep voor het bedrijfsleven* dar labiau sumažintų arba išvis panaikintų reikalavimą grąžinti išmokas.

125. Reikia pažymėti, kad *Productschap* taip pat nebuvo suinteresuotas remtis argumentais, dėl kurių galėjo būti suabejota 2005 m. rugpjūčio 2 ir 25 d. Sprendimuose dėl išmokų grąžinimo jo taikytu skaičiavimo metodu.

126. Taigi šioje byloje išvada, kad šalys turėjo realią galimybę remtis Bendrijos teise grindžiamu pagrindu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, negali būti lemiama.

127. Dėl to siūlau Teisingumo Teismui laikytis kitokio požiūrio, tinkamesnio atvejams, kai Bendrijos teisės taikymo *ex officio*

apimtis neapsiriboja, pakartojant Teisingumo Teismo žodžius minėtame sprendime *van der Weerd ir kt.*, atsižvelgimu į „asmeninius asmenų interesus“ [45], bet reiškia ir platesnę bendrojo intereso apsaugą Bendrijos lygiu.

128. Iš tikrųjų pagrindinės bylos aplinkybėmis tik nacionalinis teismas, kaip Bendrijos teismas pagal bendrąją teisę, gali nuspręsti remtis Bendrijos teise, kad užtikrintų jos laikymąsi. Taigi jis yra paskutinė gynybos linija, galinti ištaisyti klaidingą kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos Bendrijos teisės taikymą. Kitaip tariant, tik nacionalinis teismas gali atkurti Bendrijos teisėtumą.

129. Taigi siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, kad veiksmingas Bendrijos teisės taikymas įpareigoja nacionalinį teismą pagrindinės bylos aplinkybėmis atlikti nacionalinio administracinio akto teisėtumo kontrolę *ex officio* dėl Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrosios pastraipos bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnio ir 5 straipsnio 7 dalies pažeidimais grindžiamų pagrindų, net jei dėl tokios kontrolės ieškovė pagrindinėje byloje atsidurtų nepalankesnėje padėtyje palyginti su ta, kurioje būtų buvusi, jeigu nebūtų pareiškusi ieškinio.

45 — 32 punktas.

130. Toks požiūris atitinka daugelį kartų Teisingumo Teismo išdėstytą reikalavimą, kad nacionalinės teisės nuostata neturi daryti neigiamos įtakos Bendrijos teisės taikymui ir veiksmingumui [46]. Jis buvo įvairiai išreikštas Teisingumo Teismo praktikoje, ypač žemės ūkio srityje.

131. Prieš nagrinėjant šią teismo praktiką reikia pažymėti, kad pagal 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1258/1999 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo [47] 8 straipsnio 1 dalies b ir c punktus valstybės narės, laikydamosi įstatymuose ir kituose teisės aktuose pateiktų nacionalinių nuostatų, imasi priemonių užkirsti kelią EŽŪOGF operacijas paveikiantiems taisyklių pažeidimams ir su jais kovoti bei išreikalauti sumas, kurios buvo prarastos dėl taisyklių nesilaikymo ar aplaidumo.

132. 1983 m. rugsėjo 21 d. Sprendime *Deutsche Milchkontor ir kt.* [48] Teisingumo Teismas, be kita ko, išaiškino atitinkamą 1970 m. balandžio 21 d. Tarybos reglamento

46 — Šiuo klausimu visų pirma žr. 1978 m. kovo 9 d. Sprendimą *Simmenthal* (106/77, Rink. p. 629, 22 punktas) ir 1990 m. birželio 19 d. Sprendimą *Factortame ir kt.* (C-213/89, Rink. p. I-2433, 20 punktas).

47 — OL L 160, p. 103; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 25 t., p. 414. Reglamentas, panaikintas ir pakeistas 2005 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo (OL L 209, p. 1).

48 — 205/82–215/82, Rink. p. 2633.

(EEB) Nr. 729/70 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo [49] nuostatą.

133. Jis pažymėjo, kad „ginčus, susijusius su neteisėtai pervestų sumų išreikalavimu pagal Bendrijos teisę, nesant Bendrijos nuostatų, turi nagrinėti nacionaliniai teismai pagal savo nacionalinę teisę, nepažeisdami Bendrijos teisės apribojimų <…>“ [50]. Toliau pateikiami minėti apribojimai.

134. „Nacionalinės teisės aktai turi būti taikomi nediskriminuojant, palyginti su panašiems nacionaliniams ginčams spręsti taikomomis procedūromis“ [51], ir toks taikymas „negali turėti įtakos Bendrijos teisės taikymo sričiai ir veiksmingumui“ [52].

135. Teisingumo Teismo teigimu, „taip visų pirma atsitiktų, jei dėl tokio taikymo būtų praktiškai neįmanoma išreikalauti neteisėtai suteiktas lėšas. Be to, bet kokia valstybės narės diskrecija dėl reikalavimo ar atsisakymo reikalauti grąžinti nepagrįstai ar neteisėtai suteiktas Bendrijos lėšas tikslingumo būtų nesuderinama su Reglamento Nr. 729/70 8 straipsnio 1 dalyje nacionalinėms administracinėms institucijoms nustatyta pareiga išreikalauti nepagrįstai ar neteisėtai pervestas lėšas“ [53].

136. Teisingumo Teismas neseniai priminė šiuos reikalavimus 2008 m. kovo 13 d. Sprendime *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening ir kiti* [54]. Iš esmės jis pripažino, kad nacionalinis teismas, nagrinėdamas bylą dėl piktnaudžiavimu ar aplaidumu prarastų lėšų išreikalavimo, privalo įgyvendinti iš Bendrijos teisės nuostatos išplaukiančius reikalavimus grąžinti Bendrijos finansinę paramą [55] ir prireikus netaikyti nacionalinės

49 — OL L 94, p. 13.
50 — Minėto sprendimo *Deutsche Milchkontor ir kt.* 19 punktas.
51 — Ten pat, 23 punktas.
52 — Ten pat, 22 punktas.
53 — Ten pat. 1982 m. gegužės 6 d. Sprendime *BayWa ir kt.* (146/81, 192/81 ir 193/81, Rink. p. 1503) Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad aiškinimas, pagal kurį kompetentingos nacionalinės institucijos turėtų diskreciją spręsti, ar pareikalauti grąžinti nepagrįstai suteiktas Bendrijos lėšas, „pažeistų vienodą požiūrį į ūkio subjektus iš skirtingų valstybių narių ir Bendrijos teisės taikymą, kuris, kiek įmanoma, turi būti vienodas visoje Bendrijoje“ (30 punktas).
54 — C-383/06–C-385/06, Rink. p. I-1561.
55 — 1988 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 4253/88, nustatančio nuostatas dėl Reglamento (EEB) Nr. 2052/88, koordinuojančio įvairių struktūrinių fondų veiklą tarpusavyje, taip pat su Europos investicijų banko operacijomis ir kitais esamais finansiniais instrumentais, įgyvendinimo (OL L 374, p. 1), iš dalies pakeisto 1993 m. liepos 20 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2082/93 (OL L 193, p. 20), 23 straipsnio 1 dalis. Minėtame sprendime *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening ir kt.* Teisingumo Teismas nurodė, kad šis straipsnis „nereikalaujant nacionalinėje teisėje nustatyto įgaliojimo, įtvirtina valstybių narių pareigą išreikalauti dėl pažeidimų ar aplaidumo prarastas lėšas“ (40 punktas).

teisės normos, kuri trukdytų taip išreikalauti arba atitinkamai ją išaiškinti [56].

137. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad nors nacionalinis teismas, taikydamas nacionalinę teisę, be teisėtumo principo, tuo pačiu metu gali atsižvelgti ir į teisinio saugumo bei teisėtų lūkesčių apsaugos principus, tai galima padaryti su sąlyga, kad bus visiškai atsižvelgta į Bendrijos interesus [57].

138. Atsižvelgdamas į šią teismo praktiką, manau, jog pagrindinės bylos aplinkybėmis veiksmingas Bendrijos teisės taikymas reikalauja, kad nacionalinis teismas visiškai atsižvelgtų į Bendrijos interesą išreikalauti pagalbą, išmokėtą pažeidžiant jos suteikimo sąlygas, ir kad dėl to šis teismas turi nepaisyti Bendrojo įstatymo dėl administracinės teisenos 8:69 straipsnyje įtvirtintų procesinių principų.

139. Manau, kad bendrojo intereso reikalavimų dėl gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsaugos bei Bendrijos finansinių interesų apsaugos užtikrinimas įpareigoja nacionalinį teismą patikrinti, ar kompetentinga valdžios institucija nesinaudojo jokia diskrecija spręsti, ar pareikalauti grąžinti nepagrįstai suteiktas Bendrijos lėšas.

140. Žinoma, priimdama sprendimą dėl nepagrįstai pervestos eksporto grąžinamosios išmokos grąžinimo pagal Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 7 dalį, kompetentinga nacionalinė valdžios institucija, atsižvelgdama į turimus objektyvius įrodymus, turi įvertinti, ar išieškotiną „atitinkamą išmokos sumą“ sudaro visa anksčiau išmokėtos grąžinamosios išmokos suma, ar tik jos dalis.

141. Kompetentinga nacionalinė valdžios institucija visų pirma turi diskreciją nuspręsti, ar buvo pažeisti Bendrijos teisės aktai dėl vežamų gyvūnų apsaugos, ar toks pažeidimas turėjo įtakos gyvūnų gerovei ir ar pažeidimas yra susijęs su visais, ar tik su kai kuriais gyvūnais [58].

56 — Minėto sprendimo *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening ir kt.* 51 ir 59 punktai.

57 — Ten pat, 52 punktas ir nurodyta teismo praktika, 55 ir 59 punktai.

58 — Šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Viamex Agrar Handel ir ZVK* 44 punktą.

142. Vis dėlto tokia diskrecija nėra neribota ir nacionalinis teismas, remdamasis Reglamento Nr. 615/98 5 straipsnio 7 dalimi, kaip sprendimo išieškoti nepagrįstai išmokėtą sumą teisiniu pagrindu, turi patikrinti, ar šiuo sprendimu iš tiesų siekiama grąžinti „atitinkamą išmokos sumą“.

143. Kitaip tariant, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar kompetentinga nacionalinė valdžios institucija savo turimos diskrecijos nepakeitė diskrecija vertinti, ar reikia pareikalauti grąžinti nepagrįstai suteiktas Bendrijos lėšas.

144. Šis nacionalinio teismo atliekamas patikrinimas, kaip galutinė tinkamo Bendrijos teisės taikymo užtikrinimo priemonė, yra lemiamas apsaugant bendrojo intereso reikalavimus gyvūnų sveikatos ir gyvybės bei Bendrijos finansinių interesų apsaugos srityse, nes jis skatina kompetentingą nacionalinę valdžios instituciją atidžiau priimti sprendimus dėl išmokų grąžinimo ir užtikrina, kad gavėjai nepasiliktų jiems nepagrįstai suteiktų Bendrijos lėšų. Taigi Bendrijos teisės taikymas *ex officio* yra veiksminga kovos su Bendrijos finansinių interesų pažeidimais priemonė.

145. Šiuo klausimu reikia pažymėti, jog per posėdį Komisijos pateiktas argumentas, kad yra kitų Bendrijos finansinių interesų apsaugos būdų, pavyzdžiui, EŽŪOGF sąskaitų patikrinimo procedūra, atrodo nereikšmingas. Iš tiesų, manau kad, atsižvelgiant į tai, jog Reglamento Nr. 615/18 5 straipsnio 7 dalis įpareigoja gavėją grąžinti nepagrįstai gautas sumas, aplinkybė, kad valstybė narė grąžino lėšas Bendrijai, savaime neatleidžia nuo pareigos pradėti jų išreikalavimo iš gavėjo procedūrą. Teisingumo Teismas iš esmės patvirtino tokį požiūrį minėtame sprendime *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening ir kiti* [59].

146. Atsižvelgdamas į visas šias priežastis, siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, kad veiksmingas Bendrijos teisės taikymas pagrindinės bylos aplinkybėmis įpareigoja nacionalinį teismą *ex officio* atlikti nacionalinio administracinio akto teisėtumo kontrolę dėl Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrosios pastraipos bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnio ir 5 straipsnio 7 dalies pažeidimais grindžiamų pagrindų, net jei dėl tokios kontrolės ieškovė pagrindinėje byloje atsidurtų nepalankesnėje padėtyje, palyginti su ta, kurioje būtų buvusi, jeigu nebūtų pareiškusi ieškinio.

59 — 58 punktas.

IV — Išvada

147. Vadovaudamasis visais anksčiau išdėstytais argumentais, siūlau Teisingumo Teismui į *College van Beroep voor het bedrijfsleven* pateiktus klausimus atsakyti taip:

„1. 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1254/1999 dėl bendro galvijienos rinkos organizavimo 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei 1998 m. kovo 18 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 615/98, nustatančio išsamias reikalavimų skiriant eksporto grąžinamąsias išmokas taisykles, susijusias su gyvų galvijų gerove juos transportuojant, 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad eksporto gražinamųjų išmokų srityje kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turi teisę nuspręsti, jog gyvūnų vežimas neatitiko 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyvos 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant, keičiančios Direktyvas 90/425/EEB ir 91/496/EEB, iš dalies pakeistos 1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EB, reikalavimų, nors oficialiai paskirtas veterinarijos gydytojas pagal Reglamento Nr. 615/98 2 straipsnio 3 dalį anksčiau yra patvirtinęs, kad šis vežimas atitinka iš dalies pakeistos Direktyvos 91/628 nuostatas. Priimdama tokį sprendimą, kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turi remtis objektyviais gyvūnų gerovei įtakos turinčiais įrodymais, galinčiais sukelti abejonių eksportuotojo pateiktais dokumentais, ir pakankamai motyvuoti savo sprendimą reikalauti grąžinti eksporto grąžinamąją išmoką.

2. Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad kompetentinga eksporto valstybės valdžios institucija, norėdama įrodyti, kad nebuvo laikytasi iš dalies pakeistos Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatytų Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo, turi atsižvelgti į gyvūnus vežusio laivo vėliavos valstybėje narėje galiojančias teisės normas, pagal kurias nustatomas laive gyvūnams vežti skirtas plotas, pripažindama pastarosios valstybės kompetentingos valdžios institucijos šiam laivui išduotą leidimą.

3. Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antroji pastraipa bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnis ir 5 straipsnio 7 dalis turėtų būti aiškinami taip, kad nustačius, jog vežant gyvūnus nebuvo laikomasi iš dalies pakeistos Direktyvos 91/628 priedo VI skyriaus 47 punkto B papunktyje numatytų Bendrijos reikalavimų dėl pakrovimo tankumo, eksporto grąžinamoji išmoka iš esmės turėtų būti pripažinta išmokėta nepagrįstai dėl visų vežamų gyvūnų, išskyrus atvejus, kai išmokos gavėjas pateikia įrodymų, kad dėl laivo įrengimo ypatybių kai kuriems gyvūnams kelionės metu buvo suteiktas šiuos reikalavimus atitinkantis plotas.

4. Veiksmingas Bendrijos teisės taikymas pagrindinės bylos aplinkybėmis įpareigoja nacionalinį teismą *ex officio* atlikti nacionalinio administracinio akto teisėtumo kontrolę dėl Reglamento Nr. 1254/1999 33 straipsnio 9 dalies antrosios pastraipos bei Reglamento Nr. 615/98 1 straipsnio ir 5 straipsnio 7 dalies pažeidimais grindžiamų pagrindų, net jei dėl tokios kontrolės ieškovė pagrindinėje byloje atsidurtų nepalankesnėje padėtyje, palyginti su ta, kurioje ji būtų buvusi, jeigu nebūtų pareiškusi ieškinio.“